

PÁRIS TUDOMÁNYOS KÖZKÖNYVTÁRAI.

DR. GULYÁS PÁLTÓL.

(Második közlemény.)

II.

A Bibliothèque Sainte-Geneviève.

A párisi tudományos közkönyvtárak között a Sainte-Geneviève könyvtár kötetei számára nézve a harmadik, a használat nagyságát illetőleg pedig a második helyen áll.

Kézirattári része csaknem teljesen a szent Genovéváról, Páris védőszentjéről nevezett apátságból származik. Az apátság eredete homályos. Csak azt tudjuk, hogy a szent Péter és szent Pál apostolok tiszteletére Clovis francia király és neje Clotild által emelt bazilika mellett keletkezett. A történeti források az apátságról már a IX. század második negyedében megemlékeznek s úgy látszik már ekkor megalakult könyvtára is, hiszen Anségise fontenellei apát 831-ben két könyvet hagy az intézetre. A genovévai kongregáció iskoláit pedig legelőször 1006 körül említik, mint virágzó intézményt, a mely azonban csakhamar hanyatlásnak indul. IX. Lajos idejében a kolostort szent Ágoston szabályai szerint reformálták.

Az új szabályzat kiváló gondot fordít a könyvtárra, melynek felügyeletével az *armarium*st bízta meg. A szabályzat szerint az összes kéziratokról jegyzék készítendő s a művek évenként kétszer-háromszor darabról-darabra átvizsgálandók; a kódexek befogadására szolgáló szekrények szövettel vonandók be a nedvesség ellen s polczain tárgy szerint csoportosítva állítandók föl a művek. Külső használatra a kéziratok csakis megfelelő zálog mellett adhatók ki; az értékesebbek kikölcsönzéséhez az apát külön felhatalmazása szükséges. A kölcsönzést, még ha az intézet falai közt történik is, külön lajstromban kell nyilvántartani.

Az *armarius* ügyel a másolókra s rendelkezik velük; ő adja ki nekik az anyagot s jelöli ki föladatukat.

Ez időtájt a szerkönyveken kívül mintegy 200 kéziratot lehetett az apátsági gyűjteményben, a mint ezt a *Bibliothèque nationale*-ban őrzött XIII. századi, sajnos igen szűkszavú, lajstroma igazolja. E régi anyagból a mai Szent-Genovéva-könyvtárban alig van valami; csupán 15 oly kötete van, mely a XVI. századnál korábbi ex-libris bejegyzéseket tartalmaz. A középkori könyvtár szinte teljesen szétszóródott. A szétszóródás a XVI. század folyamán, a politikai küzdelmek éveiben kezdődött s Benjamin de Brichanteau apátkodása alatt (1612 előtt) érte el tetőpontját, a mikor — Molinet páter szerint — mázsaszámra adták el a könyvkereskedőknek az értékteleneknek vélt kódexeket!

A jelenleg meglévő negyedfélezer kézirat nagyrésze a XVII. század második negyede óta került a könyvtárba, a mikor is François de La Rochefoucauld erős kézzel újból megrendszabályozta a kongregációt. Az erélyes bibornok első gondja volt, hogy magánkönyvtárából öt-hatszáz kötetet kiválasszon s a szerzet tagjainak használatára bocsásson. Végrendeletileg egész könyvgyűjteményét az apátságra hagyta, de később ez intézkedését fiók-végrendeletével megváltoztatta: csupán jegyzeteit, melyek a francia szerzetesi intézmények reformálására vonatkozó adatokat tartalmaznak, hagyta a Ste-Genevièverre, míg ellenben könyvei és kódexei a clermonti jezsuita kollégiumra szálltak.

A könyvtár újra föllállítása után annak első könyvtárosa Jean Fronteau atya volt, a ki 1636-ban foglalta el e tisztelet. Kortársai kiemelik, hogy nagy buzgósággal látott feladatához és megemlíti, hogy nagy vásárlásokat is eszközölt, de pontosabb adatok, ez általánosságokon kívül, nincsenek tevékenységéről. Utóda 1662 óta Pierre Lallement volt, de ez nem igen törődött a könyvtár ügyeivel: legalább önéletrajzában csupán egyetlen egyszer említi meg s akkor is csak egészen futólag. Ellenben a harmadik ismert könyvtáros, Du Molinet, aki 1675-ben került a gyűjtemény élére, annyira szíven viselte a könyvtár gyarapítását, hogy az halálakor már hét-nyolczezer kötetre rugott. Az ő idejében épült az új könyvtárterem is, melyet a gyűjtemény csak a jelenlegi épület elfoglalásakor hagyott el. Molinet nemcsak hogy

új könyveket vásárolt, hanem arra is törekedett, hogy a század elején könnyelműen elkótyavetyélt kódexekből is visszaszerezze azt, a mit még lehetett. Az 1687-ben elhunyt Du Molinetnek utóda Nicolas Sarrehouse volt, akit kortársai főleg azért az előzékenységért dicsértek, melylyel a gyűjteményeket az érdeklődőknek bemutatta. 1708-ban végre igazi tudós került a könyvtár élére Louis Joachim Gillet személyében, a ki előbb 1717-ig, majd pedig 1740-től 1753-ban bekövetkezett haláláig töltötte be ezt az állást. Működése első részében a legfontosabb esemény Letellier reimsi püspök hagyatékának az átvétele volt; ez úton 16.000 kötet jutott a könyvtár birtokába, közte mintegy 75 kézirat. Könyvtárosi tevékenysége második felében Gillet főleg a kéziratgyűjtésén munkálkodott s oly szerencsével, hogy a hivatalba léptekor alig 600 kötetes gyűjtemény halálakor 1600 kötetből állott. A későbbi könyvtárosok közül még Merciert említjük meg, a ki, sajnos, sokat adott a könyvek s kéziratok külső csinjára, amiért is a rongált kötések eltávolította és zöldre festett hártýaborítékkal helyettesítette.

A könyvtár gyűjteményei 1735 óta nyitak meg a tudományos világ számára. 1759 óta rendes nyitási órák is vannak hetenkint háromszor: hétfőn, szerdán és pénteken délután 2—5 óráig. A könyvek és kéziratok házi használatra is kiadattak, de mindenkor a káptalan külön engedélyével. E nagylelkűséget Páris városa azzal honorálta, hogy a könyvtár gyarapítására évi 750 livret engedélyezett, a mit az apátság a maga jövedelmeiből még 300 livre-rel toldott meg. A forradalom alkalmával a városi tanács leltárt vétetett föl az apátság vagyonáról s ekkor kiderült, hogy a Ste-Geneviève könyvtár 60.423 nyomtatvány és 2013 kézirat kötetből állt. A könyvtár a szekularizáció következtében államosított s a vidéki szerzetesi és egyházi könyvtáraktól bevont könyvek egyrészével gyarapított. A munka ez által annyira fölszaporodott, hogy a könyvtár évi költségvetését 13.620 frankról 23.620 frankra kellett emelni. A könyvtár, mely a *Bibliothèque du Panthéon* elnevezést kapta, ez időben naponta délelőtt 9—12 óráig s délután 2-től estig volt nyitva. A direktorium alatt a nyitási időt tetemesen megrövidítették s ezentúl hosszú ideig naponta délelőtt 10-től 2 óráig volt nyitva a gyűjtemény. Ez időben került a könyvtár élére Daunou ismert

bibliografus, a ki VI. Pius könyvtárának egyrészét szerezte meg intézetének. Ekkor került a könyvtárba számos ritka olasz ősnymtatvány és a *variorum* kiadások egykor sokra becsült sorozata.

A könyvtár régi elnevezését a restauráció idejében nyerte vissza. A nyomtatványi rész ez időben 160.000 kötetet tett; az évi dotáció pedig 1833-ban 40.500 frankra rugott, a miből 34.500 frankot a személyi kiadások emésztettek föl. Ily körülmények közt nem csoda, hogy a könyvtár fejlődése nem tartott lépést az irodaloméval s hogy 1838-ban 48.223 frank rendkívüli hitelre volt szükség a legsürgősebb kiegészítések eszközésére. Ez évtől kezdve a könyvtár az esti órákban is nyitva áll a közönség számára s azóta az olvasóterem köznapokon délelőtt 10-től 3-ig és este 6-tól 10-ig van nyitva. Végül arról is gondoskodott a kormány, hogy az egyre növekedő gyűjtemény részére új épület emeltessék a place du Panthéonon lévő egykori Montaigne-kaszárnyával kapcsolatos börtönépület helyén.

A renaissance izlésű palota H. Labrouste műve s 1843-tól 1850-ig épült. Az alapkövet 1844. augusztus 12-én tették le. A vestibült nagy francia írók mellszobrai, a lépcsőházat Rafael *Athéni iskola*-jának másolata s a könyvtár újjáalapítója, La Rochefoucauld bibornok, továbbá építésze, Labroustenak mellképe diszitik. Az épületben két olvasóterem van; az egyik a földszinten a kéziratokat, ritkaságokat (*rèserve*) használók számára, a másik, mely az első emelet egész hosszoldali homlokzatát elfoglalja, a nyilvános olvasóterem, melyet a nyomtatványi osztály látogatói használhatnak. A magas oldalvilágítású nyilvános olvasóterem területe 1730 m², boltozatát tizenhatsz karesú vasoszlop tartja s ekként a terem két hajóra oszlik. A terem közepén tizennégy asztal van 420 ülőhellyel. Az oldalfalakat öt méter magasságig könyvpoleczok borítják s harmadfél méter magasságban karzat futja körül. Az oszlopközöket 2,5 méter magas állványok töltik ki. Mind e poleczok és állványok könyvtári raktárul szolgálnak s a közönségnek fenntartott területtől korlátokkal vannak elkülönítve.

A nyomtatványok zöme ebben a teremben van elhelyezve; egyrészük a földszinti helyiségekben van elraktározva. 1906-ban a könyvtár 253.000 kötetből s 85.000 füzetből állott. A dologi kiadásokra 1907-ben 32.636 frank volt előirányozva. Az ezen összeg-

ből eszközlendő vásárlásokat egy négytagú bizottság állapítja meg, mely a könyvtár főbb tisztviselőiből alakult. Főleg irodalmi műveket s külföldi tudományos folyóiratokat szereznek be, mint-hogy a köteles példányok második példányából ez a könyvtár kapja meg a tudományos (vagyis matematikai, természet- és orvostudományi) részt. Az ekként beérkezett nyomtatványok száma 1906-ban 15.585 darab volt; ebből 510 darab doktori értekezés. Az ajándékok száma 6974 darabra rugott, míg vásárlás útján a könyvanyag 677 darabbal szaporodott. Az évvégi állomány 253.000 kötetet és 85.000 füzetet tett.

A könyvanyag szakok szerint van fölállítva. A szakrendszert még a XVIII. században állapították meg s azóta keveset módosult. Az egyes szakokat egyes vagy kettős nagy betűk jelölik, a melyhez még az érkezésük rendje szerint beállított kötetek sorszáma járul. A szakok a következők:

Hittudomány:

A) Szentírás. *B)* Szentírásmagyarázat. *BB)* Liturgia. *C)* Concilia. *CC)* Egyházatyák. *D)* Újabb theologusok.

Jogtudomány:

E) Egyházjog. *F)* Világi jog.

Történelem:

G) Bevezetés és segédtudományok. *H)* Egyháztörténet. *I)* Ókor. *K)* Modern olasz történet. *L)* Francia történet. *M)* Németország, Svájc, Belgium, Hollandia története. *N)* Észak-európa. *O)* Anglia, Skócia, Írország, Írland. *P)* Spanyolország és Portugália. *PP)* Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália. *Q)* Irodalomtörténet.

Tudomány és művészet:

R) Bölcsészet. *S)* Természettudomány. *T)* Orvostan és Vegytan. *V)* Matematika, Technológia. *X)* Grammatika és retorika. *Y)* Költészet. *Z)* Philologia és polygraphia.

Külön gyűjtemények:

ZZ) Ókori régészet. *W)* Metszetek és betűjelzés nélkül: Könyvészet.

A földszinti dolgozóterem egyúttal a könyvtár legbecesebb kéziratos és nyomtatványos kincseinek kiállítására is szolgál.

BIBLIOTHÈQUE SAINTE-GENEVIÈVE

BULLETIN PERSONNEL.

Nom : .....

Adresse : .....

Le lecteur doit : 1° inscrire très lisiblement à l'encre, dans la colonne 2. le nom d'auteur et le titre des ouvrages demandés, ajouter l'indication de la cote portée au Catalogue imprimé ; — 2° faire viser son bulletin par le bibliothécaire de service avant de demander aux gardiens la communication des ouvrages,

En sortant, il devra remettre ce Bulletin, avec les volumes communiqués, au surveillant de la porte, qui apposera, après vérification, l'estampille : RENDU.

1 VISA.	2 OUVRAGES DEMANDÉS. (AUTEUR-TITRE-COTE.)	3 COMMUNI- QUÉS.	4 RENDUS.
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Aucun lecteur ne peut sortir de la salle sans avoir représenté son bulletin utilisé ou non.

Kérőlap a párisi Sz. Genovéva-könyvtárban.

E kis kiállítás 1877-ben létesült. Legszébb darabjai: Sz. Ágoston *De civitate Dei*-jének Jacques de Besançon által miniált pél-

dánya; a saintdenisi francia krónika eredeti példánya, melyet Mathieu de Vendôme 1274-ben III. Fülöpnek ajándékozott, egy angol-szász bibliafordítás a XII. századból, Titus Livius Betfordról nevezett kézírata stb.

A nyilvános olvasótermet a nappali órákban mindkét nem-beli közönség minden alakiség — tehát olvasójegy — nélkül használhatja; az esti órákban azonban a hölgyek csakis külön írásbeli fölhatalmazás mellett léphetnek a terembe. Minden olvasó belépésekor egy 25×17 cm. nagyságú űrlapot kap az ajtónállótól, melyet kisebbített hasonmásban bemutatunk. Az olvasó erre fölírja nevét, lakását s a teremben elfoglalt ülőhely számát, továbbá a szükséges művek czimét és jelzetét s miután a lapot a teremben felügyelő tisztviselővel láttamoztatta, átadja valamelyik szolgának. Ez utóbbi kikeresi a kért köteteket s helyükbe erős kartonlapokat helyez a polczra, melyre röviden följegyzí a kivitt kötet jelzetét, a kivitel napját s azt is, hogy az olvasóteremben vagy a házon kívül használják-e a kötetet. A könyveket a kérőlappal együtt adják oda az olvasónak, a ki távozáskor nem a felügyelő tisztviselőhöz, hanem az ajtónállóhoz viszi a köteteket s a kérőlapot s ez utóbbi állapítja meg, vajjon a kötetek visszaadattak-e s ennek hitelül lebélyegzi a kérőlapot. A használható kötetek száma nincs korlátozva. A könyvekről van nyomtatott betűrendes, kézíratos szakkatalógus; az újabb szerzeményekről pedig időről-időre pótlékok adatnak ki. A kurrens folyóiratok elreteszeltetők fiókokban őriztetnek, melyek mindegyikének megvan a maga sorszáma; a fontosabb folyóiratok legújabb száma pedig szabadon ki van téve az egyik asztalra. A tinta használata meg van engedve.

A ritka könyvek s kéziratok használatára fenntartott földszinti olvasó ú. n. dolgozóterembe csak belépőjeggyel juthat a közönség. Az olvasójegy sorszámmal ellátott szürke kartonlap, mely félévenként megújítandó. (Szövegét s mintáját lásd a tul-oldalon.)

Kiadatása ugyanoly alakiságokkal jár, a minőkkel a Bibliothèque Nationale-nál találkoztunk. A dolgozóterem csakis délelőtt 10-től délután 3-ig van nyitva.

A *Bibliothèque Nationale*-lal ellentétben a *Bibliothèque Sainte Geneviève*-ben a házon kívüli kikölcsönzés is meg van engedve. Egy-

általán nem kölcsönözhető ki : az értékes művek, szótárak, hírlapok, folyóiratok, térképgyűjtemények, a sokszor használt kézikönyvek, doktori értekezések, regények, gyűjteményes kiadványok, műlapokkal bíró publikációk és az összes művek kötetei. A részerben őrzött ritkaságok és kéziratok csakis a könyvtárigazgató külön felhatalmazása mellett adhatók ki. A miniatúr s egyébként rendkívüli becses kéziratok kölcsönadásához pedig a miniszter külön felhatalmazása szükséges.

Egy és ugyanazon személynek egyszerre legföljebb tíz kötet

No.

BIBLIOTHÈQUE SAINTE-GENEVIÈVE

MANUSCRITS ET RESERVE

CARTE D'ADMISSION DANS LA SALLE DE TRAVAIL

Valable du ..... au .....

M .....

demeurant ..... rue .....

Signature du Porteur :

L'Administrateur :

CETTE CARTE EST RIGOREUSEMENT PERSONNELLE.

adható ki. A kikölcsönzésről külön naplót vezetnek, melybe a visszaszolgáltatás határidejét is följegyzik. A végső határ a kölcsönvétel napjától számított három hónap. Az igazgatónak azonban jogában áll a határidő letelte előtt is hazahozatni a kikölcsönzött köteteket, ha a szolgálat érdeke úgy kívánja. Ha a kölcsönvevő távozik a fővárosból, előbb tartozik visszaszolgáltatni a kivett köteteket. Lakásváltozás esetén az új cím mindig közzendő a könyvtár vezetőségével.

A kölcsönzésre jogosítottokról külön lajstromot vezetnek s a ki e feltételeket be nem tartja, a lajstromból töröltetik. A kivett könyvekért a kikölcsönző anyagilag felelős.

A rendes kikölcsönzők három havonként megújítandó jegyet

kapnak. Ebben a kedvezményben az egyetemi tanárok, doktorok és ismert nevű tudósok részesíthetők.

E rendes kikölcsönzők mellett rendkívüli kikölcsönzők is vannak a midőn az igazgató, vagy ennek felhatalmazottja, szoros kivételkép, egyik másik általa ismert egyénnek egyetlen, meghatározott mű kivételére jogosító utalványt állít ki. Ezen kivételes kikölcsönzésekről külön lajstromot vezetnek.

A könyvtár anyagának fotografálása ép oly feltételekhez fűződik, a minőket a *Bibliothèque Nationale*-ról szoltunkban említettünk.

A könyvtárban 1906-ban Morel¹ szerint 198.929 egyén fordult meg, a kik összesen 290.575 könyvtári darabot használtak. A házon kívüli kikölcsönzés nem lett külön kimutatva. A látogatók zöme a főiskolai hallgatók sorából kerül ki. Jellemzésükre legyen elég a liberális érzelmű Morel e sokatmondó sorát idéznem: «Il faut ici un Larousse relié en fer, attaché par une chaîne comme au moyen-âge, et un lavabo obligatoire à l'entrée».²

III.

A Bibliothèque de l'Université de France.

A párisi tudományegyetem könyvtára a négy karnak megfelelően négy részre oszlik, mely részek mindegyike másutt van elhelyezve. E részek:

1. Bibliothèque de l'Université de France (vagyis a bölcsészeti és természettudományi karok könyvtára, a Sorbonne épületében). Állománya közel 500.000 kötet. Az olvasók száma az 1906/7. tanévben 134.000 volt, a használt köteteké pedig 441.500. Házi használatra 981 egyén 14.240 kötetet kölcsönzött ki.

2. A jogi kar könyvtára (a megfelelő kari épületben). Állománya 1907-ben 85.000 kötet. Az olvasók száma az 1906/7. évben 194.400-ra rúgott, a használt köteteké pedig 252.000-re. Házi olvasásra 146 egyén vagy intézet 7225 kötetet kölcsönzött ki.

3. Az orvosi kar könyvtára. Állománya közel 180.000 kötet.

¹ Les bibliothèques. II: 469.

² U. o. I: 67.

Az olvasók száma 1906/7-ben 101.540 volt, a használt köteteké pedig 153.550. Házi használatra 2659 egyén kivett 6565 kötetet.

4. A gyógyszerészeti főiskola könyvtára. Állománya mintegy 50.000 kötet. Olvasók száma 1906/7-ben 10.022, használt köteteké 14.336, házon kívül kikölcsönzött köteteké pedig 1641.¹

E négy rész mindegyike külön vezetés alatt áll s külön költségvetés felett rendelkezik. A kezelés módja s a használat szabályai azonban az összes részekben teljesen egyenlő. Épen azért csakis a legtekintélyesebb kari könyvtárat, a *Bibliothèque de l'Université de France*-t látogattam meg, a mely a Szent Genovéváról nevezett könyvtár tőzsomszédságában van.

Az egyetemi könyvtár alapját 1762-ben vetette meg Gabriel Petit de Montempuys mintegy 4000 kötetre rügő könyvhagyományával. Ehhez járultak 1764-ben a kitiltott jezsuita-rend könyvtáraiból bevont kötetek és 1767-ben a vásárlás útján megszerzett Hamelin-féle könyvtár. Ugyanekkor a konfiskált Louis-le-Grand jezsuita-kollégium épületébe telepítették s hol *Bibliothèque du Prytanée*, hol *Bibliothèque du lycée impérial*, hol meg *Bibliothèque des quatre lycées de Paris* elnevezéssel illették, míg végre 1812-ben a *Bibliothèque de l'Université de France* elnevezést kapta. 1823-ban végre áttelepítették a Sorbonne épületébe s miután előbb *Bibliothèque de l'Académie de Paris*, majd *Bibliothèque de la Sorbonne*-nak keresztelték el, 1861 óta *Bibliothèque de l'Université* a hivatalos czime.

A régi Sorbonne hires könyvtárához semmi köze: ennek anyagát 1795-ben részben a *Bibliothèque Nationale*ba, részben más állami könyvtárakba kebelezték, a többi egyházi eredetű könyvgyűjteményekkel egyetemben.²

A villamos világitással fölszerelt olvasóterem az egyetemi épület első emeletén van elhelyezve s 320 egyénre van berendezve. Nyitási idő köznapokon d. e. 10—12, d. u. 2—6 és este 8—10 óráig. Az olvasótermet az összes francia egyetemek hallgatói, továbbá a főiskolák és középiskolák tanulói s a tanárok használhatják; egyéb kutatóknak külön folyamodvány alapján adnak ki látogatójegyet.

¹ V. ö. a számadatokra nézve Morel i. m. mutatóját.

² V. ö. Trübner's *Minerva*, II: 530.

Az olvasóteremben négy asztalon van elhelyezve a könyvtár egyetemes betürendes czédula-katalógusa, míg a tárgyszerinti katalógus el van zárva a közönség elől s csakis a tisztviselők tájékoztatására szolgál. Egyes szakokról nyomtatott katalógusok is készültek; eddig megjelentek: Périodiques; Cartulaires; Mélanges jubilaires; Bibliographie; Sciences mathématiques; Sciences physico-chimiques; Sciences naturelles; Sciences philosophiques; Philologie (8 osztály); Histoire (8 osztály). Az új szerzeményekről havonként autografált értesítést adnak ki.

Az olvasóteremben mintegy 3000 kötet van fölállítva: nagyrészt szótárak s gyakran használt kézikönyvek. E köteteken a rendes jelzés mellett még US (a. m. usuel) betűjegy is áll.

Egy-egy olvasó egyszerre legfeljebb három művet kérhet ki; a folyóiratokból, gyűjteményes vállalatokból egyszerre csupán öt kötetet hoznak ki. A kérés egy-egy ülés folyamán többször is megismételhető, úgy hogy 20—25 kötetet is kikaphat egy és ugyanazon olvasó. A kikért művek mindegyikéről külön kéréslapot állít ki a használó, melynek kisebbített mása a következő:

<p>BULLETIN DE DEMANDE</p> <p>No de la place : _____</p> <p>M. _____</p> <p>Cote de l'ouvrage : _____</p> <p>_____</p> <p>Le Surveillant doit détacher cette souche en remettant l'ouvrage au lecteur et lui laisser le bulletin.</p> <p>Date : _____</p>	<p style="text-align: center;">BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ DE PARIS</p> <p style="text-align: center;">Bulletin de Demande</p> <p style="text-align: right; border: 1px solid black; padding: 2px;">No de la place occupée par le lecteur</p> <p>Cote de l'ouvrage : _____</p> <p>M. _____</p> <p>Demeurant _____</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px;"> <p>Auteur : _____</p> <p>Titre de l'ouvrage : _____</p> <p>_____</p> <p>Nombre de volumes ou fascicules remis : _____</p> <p>Date : _____</p> </div> <p style="text-align: center;">Observations importantes :</p> <p>Écrire très lisiblement. — N'insérer qu'un seul ouvrage par bulletin.</p> <p><i>Rapporter ce bulletin avec l'ouvrage demandé. — Tout bulletin non rendu implique la perte ou la disparition de l'ouvrage.</i></p> <p style="text-align: right;">Voir au verso.</p>
--	--

Az egyetemi könyvtár olvasótermi kéréslapja.

A kéréslap a kipontozott helyen kettéválasztható; a kisebbik rész a terem felügyelőjénél marad, míg a nagyobbik részt a

a könyvvel együtt átadják az olvasónak. Távozáskor az olvasónak e kériőlaprészt a könyvvel együtt kell átszolgáltatnia a felügyelőnek.

Miként a *Bibliothèque nationale* olvasótermében, itt is vannak fenntartott asztalok; a nagyalakú foliánsok, térképek, ritka s illusztrált művek, továbbá a bekötetlen folyóiratok ez asztaloknál használandók.

A nagy olvasóterem mellett még két külön olvasóhelyiség is van e könyvtárban; az egyik kizárólag irodalmi vizsgálatra készülőknek van fenntartva s egy 2000 kötetes szépirodalmi könyvtárral van felszerelve; a másik a folyóiratok legujabb számainak olvasására szolgál s ide csakis a tanárok meg a külön felhatalmazással bíró olvasók léphetnek be.

A házi kikölcsönzés, miként az a fentebb közölt forgalmi adatokból önként következik, meg van engedve. Az egyetemi tanárok minden különösebb alakiség nélkül kapnak kölcsön könyveket; a diákság azonban, a melynek kölcsönzési jogát az erre vonatkozó miniszteri rendelet különösen kiemeli, csak bizonyos alakiságok teljesítése mellett élhet e joggal. Csakis rendes hallgatók élhetnek e joggal, még pedig akkor, ha a fakultás titkárától kiváltják az e célra szolgáló beiratkozási igazolványt. Az igazolványt letétbe helyezik a könyvtár vezetőjénél, a ki ennek alapján a szokásos térítvény ellenében kiadja a kért könyveket. Ha a hallgató visszaszállította az összes nála levő könyveket, igazolványát visszakapja s ez azt újra beadja a kari titkárnál, a ki visszahelyezi az illető hallgató iratesomójába, melynek szerves kiegészítő része.

A kikölcsönzés lebonyolítására szolgáló iroda köznapokon d. u. 2-től 5-ig van nyitva. A zöldszinű térítvényeket tintával kell kitölteni. A 22×13 cm. nagyságú térítvény mintáját a túloldalon adjuk.

A kérés csak másnap nyer kielégítést. Egyszerre csupán két mű vehető kölcsön; a határidő legfeljebb *két hét*. Aki nem hozza vissza idejére a könyveket, mindaddig nem kap kölcsön újabb műveket, amíg e kötelezettségének eleget nem tett.

A szótárak, nyelvtanok, könyvészeti művek és kompendiumok, továbbá a gyűjteményes művek és folyóiratok, végül a ritkaságok nem adatnak ki kölcsön.

A több emeletre terjedő könyvraktár az épület udvari szárnyában van elhelyezve s nincs a legjobban megvilágítva. A természetes világítást villamos lámpák fénye egészíti ki, a melyek vezetőke gondosan el van szigetelve. A butorzat tölgyfából készült, míg az állványok mozdíthatatlan (!) polczai nyárfából valók. A könyvek fölállítására szisztematikus s az egyes tárgycsoportokat megfelelő felírások mutatják. Alak szerint a könyvek négy csoportba vannak osztva; ezek: 2° 33 cm.-en felüli nagyságúak; 4° 25—33 cm. magasak; 8° 20—25 cm. magasak; 12° 20 cm.-

Emprunteur : M. _____
Adresse { _____
Date d'emprunt : _____
Cote : _____
Format : _____
Nombre de volumes : _____
Date de restitution : _____

BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ DE PARIS

Demande de Prêt à Domicile

DÉSIGNATION DE L'OUVRAGE		
Auteur : _____		
Titre { _____		
Année : _____	Cote : _____	Format : _____

Demandé par M. _____ Qualité : _____

Demeurant _____

Date : _____ Signature : _____

A rendre à l'Emprunteur,
en échange du volume.

Lire l'Avis au verso.

Az egyetemi könyvtár terítvénye.

nél alacsonyabbak. A könyvtár szakrendszerét Lebas állapította meg; főbb osztályait *Bibliográfiai rendszerek* című dolgozatomban¹ már közöltem s így arra e helyen nem terjeszkedem ki.

A könyvtárban két szerzeményi naplót vezetnek; egyet a vételekről s egyet az ajándékokról. Minden könyv külön tétel-számot kap s e szám a napló megkezdésétől kezdve egyfolytában halad egytől a végtelenig. A vételek elkönyvelésére szolgáló naplóba a következő adatok jönnek: 1. szállítás napja; 2. tétel-szám; 3. a szállító könyvkereskedőczég neve; 4. a szerző neve; 5. a mű címe; 6. a megjelenés helye; 7. a megjelenés éve; 8. a kötetek száma; 9. a rétnagyság; 10. az ár; 11. könyvtári

¹ Magyar Könyvszemle, 1909. évf. 28. 1.

jelzet; 12. a számla kelte; 13. a kifizetés kelte; 14. észrevételek.

E két növedéki naplón kívül van még egy harmadik is, a folyóiratok, sorozatos kiadványok számára. E napló betürendben tartott mozgó lapokból áll, melyek mindegyike egy-egy folyóirat számára van fenntartva.

A könyvek lebélyegzésénél szabály, hogy a 100 lapnál vastagabb köteteknél a címlapon s utolsó lapon kívül a 99. lap is lebélyegeztessék.

A könyvek teljes címét csakis az elzárt szisztematikus katalógusban írják le, a lapszámozás megjelölése azonban itt is elmarad. A szerzők betürendes katalógusában rövidített cím-főlvételekkel találkozunk, melyek a jelzetre, a szerző, esetleg fordító vagy átdolgozó nevére, a rövid címre, a kiadás számának, a megjelenés helyének s évének, továbbá az alaknak megjelölésére terjeszkednek ki. A fordító, átdolgozó neve alól utalólap is készül, mely azonban csak a szerző nevére s a szakjelzésre szorítkozik, de a munka címét nem ismétli meg. Ez mindenesetre kényelmes a katalógus készítői, de nehézkes a használók szempontjából s követésre épen nem ajánlható.

Végezetül emlékezzünk meg néhány szóval az egyetemi könyvtári tisztviselőktől megkivántató szakképzettségről is. Az egyetemi könyvtárakban alkalmazást nyerni óhajtó egyéneknek külön vizsgálatot kell tenniök, melyhez csak oly jelöltek bocsáttatnak, a kik legalább is 21 évesek, de 35 évnél nem idősebbek, érettségi bizonyítvánnyal, esetleg főiskolai végzettséggel (doktorátus, licenziátus) bírnak s egy évig, illetve (főiskolai végzettségük-nél) egy félévig valamely egyetemi könyvtárban voluntáriuskodtak. A vizsgálat két részből áll: írásbeliből és szóbeliből. Az írásbeli tárgyai: 1. értekezés valamely általános bibliográfiai kérdésről vagy az egyetemi könyvtári szolgálat valamely ágáról; 2. tizenöt különféle tárgyú s a könyvnyomtatás különböző korszakaiból való mű osztályozása, tekintettel az 1878. május 4-én kiadott szabályzatra. A szóbeli vizsgálat tárgyai: 1. kérdések a bibliográfia s egyetemi könyvtári szolgálat köréből; 2. kérdések azon idegen nyelveket illetőleg, melyeket a jelölt saját bevallása szerint elsajátított.

Az írásbeli és szóbeli vizsgálat első pontja alá tartozó kér-

déseket külön program részletesen előírja. Mutatóba álljon itt az a rész, mely a könyvészeti repertóriumokra vonatkozik:

1. Egyetemes bibliográfiák, minők Brunet, *Manuel du libraire*; Ebert, *Allgemeines bibliographisches Lexikon*; Graesse, *Trésor des livres rares*.

2. Franciaországra vonatkozó speciális bibliográfiák, a minők Quérart, *la France littéraire, les Supercheries littéraires*; Barbier, *Dictionnaire des anonymes*; Lorenz, *Catalogue de la librairie française*; a *Journal général de l'imprimerie et de la librairie*; — hasonló repertóriumok, melyek Németországban, Angliában, Itáliában, Spanyolországban, Portugáliában s az Északamerikai Egyesült-Államokban láttak napvilágot.

3. Meghatározott tárgyra vonatkozó különleges könyvészeti munkák; például a középkori történelemre nézve: Potthast, *Bibliotheca historica maedii aevi*; Ul. Chevalier, *Répertoire des sources historiques du moyen-âge*; a klasszika-filológiára nézve: Engelmann és Preuss, *Bibliotheca scriptorum classicorum*; és így tovább a történelem, jog, nyelvészet, irodalom, történet, matematika, természettan, természettudomány, orvostan stb. legfőbb ágaira vonatkozólag.